

SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

La Secció s'ha reunit, com és habitual en tots els cursos, en sessions ordinàries de treball, les quals han tingut lloc els dies 4 de setembre, 9 d'octubre i 13 de novembre de 1996; 22 de gener, 12 de febrer, 12 de març, 9 d'abril, 14 de maig i 4 de juny de 1997; i, a més, en les extraordinàries del 26 de setembre i de l'11 de desembre de 1996.

A partir del Ple de l'IEC del 16 de desembre de 1996 s'han incorporat a la Secció deu nous membres corresponents: els senyors Géza Alföldy, Robert I. Burns, Georges Fabre, Paul Freedman, Henry de Lumley, Jocelyn N. Hillgarth, José Luis Martín, Olimpio Musso i Michel Zimmermann i la senyora Jill R. Webster.

La presentació davant el Ple de les persones proposades fou a càrrec dels membres següents: la senyora Maria Teresa Ferrer presentà les candidatures dels senyors Robert I. Burns, Jocelyn N. Hillgarth i José Luis Martín Rodríguez i de la senyora Jill R. Webster; i el senyor Manuel Mundó presentà les candidatures dels senyors Olimpio Musso, Michel Zimmermann, Géza Alföldy i Georges Fabre (les dues darreres amb un informe redactat juntament amb el senyor Marc Mayer, que no va poder assistir al Ple); el senyor Manuel Riu i Riu presentà la candidatura del senyor Paul Freedman, i el senyor Narcís Soler, la del senyor Henry de Lumley.

A més de les activitats de tràmit, d'execució i de revisió d'acords, de seguiment del pressupost, de preparació de publicacions, etc., la Secció ha emès els informes que detallem a continuació.

Informes

La Secció ha emès catorze informes preceptius sobre els expedients de declaració com a bé cultural d'interès nacional (BCIN), sol·licitats a l'IEC per la Direcció General del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Informes d'expedients en la categoria de monument històric

Cases Cerdà de Barcelona, església de Sant Andreu de València d'Àneu, església de Sant Llorenç d'Isavarre, esglésies dels Sants Just i Pastor d'Alt Àneu, església dels Sants Just i Pastor de Barcelona, farga Palau de Ripoll i graner del monestir de Poblet.

Informes d'expedients sobre delimitació de l'entorn de protecció

Castell de la Bisbal d'Empordà, castell de Móra d'Ebre, església de Sant Joan d'Isil i monestir de Santa Maria de Cervià de Ter.

Informes d'expedients en la categoria de zona arqueològica

Els Vilars del municipi d'Arbeca.

Informes d'expedients en la categoria de lloc històric

Fossar de les Moreres, entorn de la basílica de Santa Maria del Mar, entorn de la Llotja i delimitació del conjunt històric del carrer de Montcada, tots indrets de Barcelona.

Informe d'expedients en la categoria de document singular

Pergamí original de la *Carta de població de Cardona*, del 23 d'abril de 986.

La Secció ha dictaminat també sobre vint-i-tres escuts heràldics i dotze banderes després d'haver estudiat els expedients presentats a l'IEC per la Direcció General d'Administració Local del Departament de Governació de la Generalitat de Catalunya.

Escuts heràldics municipals dictaminats

Albatàrrec, Argençola, Bellver de Cerdanya, Bigues i Riells, les Borges del Camp, les Franqueses del Vallès, Gaià, Horta de Sant Joan, Ivars de Noguera, la Llagosta, Lluçà, Maspujols, Massalcoreig, Palau de Plegamans, Passanant, Prades, Riudecanyes, Riudecols, Sanaüja, Seva, Siurana d'Empordà, Torelló i Ultramort.

Banderes municipals dictaminades

Benavent de Segrià, Ciutadilla, les Llosses, Monistrol de Montserrat, Ogassa, Oliola, Palau de Santa Eulàlia, Sant Julià de Cerdanyola, Sant Pere de Riudebitlles i Torrelles de Foix. El dictamen sobre la bandera de Barcelona, preparat per una comissió especial, requerrí dues reunions, una de les quals fou extraordinària.

Banderes de consells comarcals dictaminades

Pla d'Urgell i Osona.

Es lliurà al president de l'IEC, senyor Manuel Castellet, l'informe sobre el valor cultural de les restes de la basílica paleocristiana trobades en els terrenys del gas (avui parc Central) a Tarragona perquè pogués fer-lo arribar a la Fiscalia de l'Audiència de Tarragona. En l'informe també es dóna el parer sobre la conservació o el trasllat de les restes.

Els senyors Pere de Palol i Josép Guitart elaboraren un informe sobre el valor científic i patrimonial dels jaciments arqueològics ibèrics trobats a les Guàrdies, al Vendrell, després d'haver visitat el jaciment i haver estudiat la documentació i la planimetria dipositades a la Generalitat de Catalunya. Aquest informe fou lliurat al president de l'IEC perquè el fes arribar al Jutjat d'Instrucció del Vendrell, que l'havia demanat.

Treballs conjunts amb altres seccions

Alguns membres de la Secció han intervingut en la revisió de propostes de termes referents a matèries que són competència de la Secció Històrico-Arqueològica per al *Diccionari de la llengua catalana* de l'IEC, que estan revisant les Oficines Lexicogràfiques de la Secció Filològica.

Alguns membres de la Secció han col·laborat en la preparació de l'exposició commemorativa del 90è aniversari de l'IEC.

A petició del president de l'IEC, es féu una revisió de l'Avantprojecte de llei d'ús de les llengües oficials a Catalunya.

El dia 11 de novembre de 1996 es commemorà el cinquantè aniversari de la Societat Catalana d'Estudis Històrics. L'acte fou organitzat per la Societat esmentada i la Secció Històrico-Arqueològica, amb l'adhesió de la Societat Catalana de Llengua i Literatura, la Societat Catalana d'Estudis Clàssics i els Amics de l'Art Romànic.

Comissions

El senyor Josep Guitart forma part de la Comissió d'Investigació de l'Institut.

El senyor Albert Balcells formà part, com a representant de la Secció, de la Comissió de Reforma del Reglament de règim interior de l'Institut.

El senyor Manuel Riu i Riu representà la Secció en la Comissió per a commemorar el 90è aniversari de la creació de l'IEC.

La senyora Eulàlia Duran i el senyor Albert Hauf formen part de la Comissió per a redactar el projecte *Corpus Scriptorum Cathalauniae*, a més del senyor Manuel Mundó com a president de la Secció i el senyor Antoni Pladevall com a observador.

S'ha format una comissió mixta de la Secció Històrico-Arqueològica i la Societat Catalana d'Estudis Històrics per a estudiar la participació i fins i tot la presidència de l'àrea d'història en els actes commemoratius dels vint anys del Congrés de Cultura Catalana.

Actes acadèmics

En les sessions ordinàries de la Secció s'han portat a terme les comunicacions científiques següents: «Estat actual de l'arqueologia medieval a Catalunya», pel senyor Manuel Riu i Riu; «Novetats sobre l'arquitectura romànica de la catedral de Vic», pel senyor Xavier Baral; «El fòrum de Clunia», pel senyor Pere de Palol; «Picasso, copista», pel senyor Francesc Fontbona; «Les queixes dels pagesos comtals del segle XII», pel senyor Thomas N. Bisson, i «Els ordes mendicants a la Catalunya medieval», per la senyora Jill R. Webster.

La Secció, dins del programa de l'Institut «Jornades científiques de l'IEC», va organitzar, els dies 3 i 4 de març de 1997, les Jornades sobre l'Obra de Miquel Batllori. (Vegeu el subapartat «Jornades científiques», dins l'apartat «Altres programes de treball».)

Amb l'acord de la Secció, el senyor M. Mundó ha continuat fent gestions al més alt nivell per a intentar resoldre els problemes de l'Arxiu Reial de Barcelona.

S'han celebrat quatre sessions de recepció dels nous membres numeraris de la Secció, en cadascuna de les quals es pronuncià un parlament. El discurs de la senyora Núria de Dalmaes, el 19 de desembre de 1996, va versar sobre «L'esmalteria gòtica a la Corona d'Aragó: reflexions sobre una línia d'estudi»; el discurs del senyor Marc Mayer, el 18 de març de 1997, sobre «Aspectes de la Catalunya del segle II»; el del senyor Antoni Riera, el 24 d'abril de 1997, sobre «Senyors, monjos i pagesos: alimentació i identitat social als segles XII i XIII», i el del senyor Narcís Soler, el 28 de maig de 1997, sobre «L'arqueologia dels primers homes moderns a Catalunya». Tots aquests discursos ja han estat editats.

Del 15 al 20 de juny els senyors Manuel Mundó, delegat, i Josep Guitart, adjunt, representaren l'IEC a la 71a reunió de la Unió Acadèmica Internacional, celebrada a Jerusalem. Hi intervingueren en els programes del *Corpus Vitrearum Medii Aevi*, de la *Tabula Imperii Romani*, del *Corpus de marques amfòriques* i del *Corpus d'antiguitats precolombines*. També participaren en reports sobre uns altres programes i en diverses comissions internes.

Els dies 12 d'octubre de 1996 i 5 de juliol de 1997, el president de la Secció defensà a Brusselles, en el buró del Comitè Internacional de Paleografia Llatina —del qual és vicepre-

sident—, una declaració sobre el cost excessiu de les reproduccions fotogràfiques en publicacions de tipus científic, no comercial. Aquesta declaració, formulada per ell mateix, se l'havia fet seva la Unió Acadèmica Internacional. El problema sorgí a propòsit de l'adaptació catalana del *Lèxic de codicologia*, encomanada fa alguns anys per la Secció i revisada per ell mateix.

El senyor Manuel Mundó representà la Secció Històrico-Arqueològica en la commemoració a Ripoll, el dia 10 d'agost, dels 1.100 anys de la mort de Guifré el Pilós.

El dia 10 de febrer es presentà a la Fundació Enciclopèdia Catalana el llibre del senyor Albert Balcells *La Mancomunitat de Catalunya i l'autonomia*. L'acte fou presidit pel conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya, senyor Joan Maria Pujals, i el senyor Manuel Mundó hi representà el president de l'Institut. Els parlaments foren a càrrec del senyor Jordi Cassassas i dels membres de l'IEC senyors Isidre Molas i Josep M. Muntaner (president de la Secció de Filosofia i Ciències Socials).

El dia 30 de juny es presentà al Museu de Badalona el llibre de la senyora Montserrat Comas *Baetulo: Les marques d'àmfora*, editat per l'Institut d'Estudis Catalans juntament amb el Museu de Badalona i amb el patrocini de la Junta de Museus de Catalunya. El president de l'IEC presidí l'acte i un dels parlaments fou a càrrec del senyor Josep Guitart.

Del 19 al 22 d'agost de 1997, el senyor Albert Balcells féu un curs sobre la història contemporània de Catalunya a la televisió i al cinema a la Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent.

Publicacions

- AINAUD I DE LASARTE, Joan (†); MUNDÓ, Anscari Manuel; VILAGRAU, Joan; ESCUDERO I RIBOT, M. Assumpta; CAÑELLAS, Sílvia; VILA I DELCLÒS, Antoni. *Els vitralls de la catedral de Barcelona i del monestir de Pedralbes*. Barcelona, 1997. 394 p. (Corpus Vitrearum Medii Aevi. Espanya, 9; Catalunya, 4)
- BALCELLS, Albert. *La Mancomunitat de Catalunya i l'autonomia*. Barcelona, 1996. 600 p. (Monografies de la Secció Històrico-Arqueològica; IV)
- COMAS I SOLA, Montserrat. *Baetulo: Les marques d'àmfora*. Barcelona, 1997. 143 p. (Corpus International des Timbres Amphoriques; fascicle 2)
- FABRE, Georges; MAYER, Marc; RODA, Isabel. *Inscriptions romaines de Catalogne, IV: Barcino*. París: Diffusion de Boccard, 1997. 421 p., 137 lám.

PROGRAMES DE RECERCA

Centre d'Art Romànic Català (ARCAT)

Director: Joan-F. Cabestany i Fort

La tasca portada a terme en el curs 1996-1997 ha consistit en:

1. *Estudi de fonts bibliogràfiques*

L'estudi de fonts bibliogràfiques ha significat ampliar i completar l'anàlisi històricodocumental i arquitectònica d'un total de 479 edificis, que s'han estudiat per comarques. El nombre concret d'edificis que s'han estudiat a cada comarca és el següent: Alt Camp, 6; Alt Empordà, 137; Alt Penedès, 6; Anoia, 8; Bages, 4; Baix Empordà, 38; Baix Penedès, 5; Baix Llobregat, 2; Berguedà, 1; Conca de Barberà, 1; Conflent, 4; Fenolleda, 3; Garrotxa, 2; Gironès, 93; Osona, 2; Pallars Jussà, 2; Pallars Sobirà, 2; Perapertusès, 1; Ripollès, 3; Pla de l'Estany, 26; Rosselló, 24; Selva, 102; Urgell, 1; Vall d'Aran, 1; Vallès Occidental, 2; Vallès Oriental, 1; Vallespir, 2.

2. *Creixement del Corpus d'edificis religiosos dels segles IX al XIII*

L'increment respecte al curs passat ha estat de 186 esglésies (Alt Empordà, 41; Baix Empordà, 19; Baix Penedès, 1; Fenolleda, 3; Garrotxa, 1; Gironès, 42; Pla de l'Estany, 12; Ripollès, 1; Rosselló, 5; Selva, 61), amb un total de 2.850 edificis codificats.

3. *Enriquiment dels diferents grups de documentació*

La bibliografia consultada i el treball de camp realitzat han permès aportar informació d'un total de 479 esglésies.

4. *Buidatge i introducció de documentació*

Durant el curs s'han analitzat 38 documents. Cadascun pressuposa la realització de les tasques següents:

- Recerca de la documentació dels diferents edificis inventariats.
- Transcripció de les fonts documentals originals en llatí.
- Revisió de les transcripcions i traduccions al català dels documents ja publicats pels autors consultats.
- Traducció al català dels documents no traduïts anteriorment.
- Introducció a l'ordinador de la informació analitzada.

Cal assenyalar que, d'aquests 38 documents, 35 han estat traduïts al català per l'ARCAT, i la resta procedeixen de traduccions fetes pels senyors J. J. Busquets, A. Pladevall i J. M. Salrach.

5. Àrea d'anàlisi arquitectonicoartística: treball de camp

L'ARCAT ha dut a terme l'estudi i la comprovació *in situ* d'un total de 38 monuments: Santa Eulàlia de Pujals de Cavallers, Santa Maria de Pujals dels Pagesos, Santa Maria de Porqueres, Sant Andreu de Serinyà, Santa Maria de la Tossa de Montbui, Santa Maria de Colomers, Sant Joan de Bellcaire d'Empordà, Santa Maria d'Ullà, Sant Andreu d'Ullà, Santa Maria de Lluçà, Sant Andreu d'Oristà, Sant Andreu de Sagàs, Sant Andreu de Serinyà, Sant Pere de Besalú, Santa Maria de Besalú, Sant Vicenç de Besalú, Sant Feliu de Beuda, Sant Sepulcre de Palera, Sant Cugat del Racó, Santa Maria de Covet, Sant Benet de Bages, Sant Quirze de Pedret, Santa Maria d'Avià, Sant Pere de Rodes, Santa Maria de Roses, Sant Feliu de Barruera, Sant Salvador de Barruera, Santa Eulàlia d'Erill la Vall, Sant Cristòfol d'Erill la Vall, Sant Joan de Boí, Sant Climent de Taüll, Santa Maria de Taüll, Santa Maria d'Alaó, Santa Maria de Tolba, Sant Andreu de Sureda, Sant Genís de Fontanes, Santa Maria del Vilar i Sant Nazari de la Clusa.

6. Publicacions

«ARCAT. Centro de Arte Románico Catalán». *Boletín del Instituto Andaluz de Patrimonio Histórico* [Sevilla], any v (juny 1997), p. 10.

MATAS I BLANXART, M. Teresa. «ARCAT:

un programa informático para el análisis del arte románico catalán». *Anuario de Estudios Medievales* [Barcelona, Consell Superior d'Investigacions Científiques], núm. 26/1 (1996), p. 391-405.

7. Activitats acadèmiques

7.1. Organització de sessions científiques

Enguany, dins el cicle *Problemes i suggeriments a la recerca i estudi de l'art i la història del romànic català*, l'ARCAT ha organitzat les taules rodones següents:

— El dia 13 de novembre de 1996, la VII Taula Rodona «Les esglésies parroquials i l'orientació de les seves portes (segles XI-XIII)», moderada pel senyor Joan-F. Cabestany i Fort, amb la participació dels senyors Xavier Barral, Pere Ponsich, Miquel dels Sants Gros i Olivier Poisson i l'assistència de 87 persones.

— El dia 5 de març de 1997, la VIII Taula Rodona «L'absis i els seus elements decoratius: escultura i pintura (segles XI-XII)», moderada pel senyor Joan-F. Cabestany i Fort, amb la participació dels senyors Xavier Barral, Antoni González i Antoni Pladevall i de la senyora Núria de Dalmases i l'assistència de 148 persones.

7.2. Assistència a sessions científiques

Participació del senyor Joan-F. Cabestany i Fort en les conferències organitzades pels Amics dels Monestirs del Ripollès amb el títol *Arquitectura religiosa romànica: els monestirs*. El senyor Cabestany pronuncià les conferències «El monestir de Sant Pere de Camprodon» (Sant Pere de Camprodon, 20 de juliol de 1996), «El monestir de Sant Joan de les Abadesses» (Sant Joan de les Abadesses, 9 d'agost de 1996) i «El monestir de Santa Maria de Ripoll» (Santa Maria de Ripoll, 31 d'agost de 1996).

Participació del senyor Joan-F. Cabestany i Fort en la VII Assemblea d'Estudis sobre el Comtat de Besalú (Ripoll, 14 de setembre de 1996), organitzada pels Amics de Besalú i el seu Comtat, amb la conferència «Beget i Molló, dues esglésies del comtat de Besalú».

Assistència del senyor Joan-F. Cabestany i Fort al Simposi sobre la Conservació del Patrimoni Monumental en la Perspectiva del Tercer Mil·lenni (Lleida, 6-8 de març de 1997), organitzat per l'Institut d'Estudis Ilerdencs, el Col·legi d'Arquitectes de Catalunya i la Universitat de Lleida.

Assistència del senyor Joan-F. Cabestany i Fort i les senyores M. Teresa Matas i Blanxart, coordinadora d'ARCAT, i Annabel López i Gómez, col·laboradora del Centre, a la Tercera Jornada sobre Llengua i Terminologia de la Construcció (Barcelona, 9 d'abril de 1997), organitzada pel Servei de Formació i Suport Idiomàtic del Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya.

Participació del senyor Joan-F. Cabestany i Fort en el simposi «Els castells catalans medievals» (Sant Just Desvern, 9 de maig de 1997), organitzat per l'Ateneu Santjustenenc, amb la conferència «Els castells preromànics i romànics de la Marca del Gaià».

Assistència del senyor Joan-F. Cabestany i Fort i la senyora M. Teresa Matas i Blanxart a la inauguració de l'Exposició de Marededéus Romàniques i Gòtiques de la Ribagorça (Sabadell, 20 de maig de 1997), organitzada per la Caixa de Sabadell.

Assistència del senyor Joan-F. Cabestany i Fort a l'Assemblea General de la Societat Espanyola d'Estudis Medievals (Alacant-Elda, 5-8 de juny de 1997), organitzada per la mateixa Societat.

Assistència de la senyora M. Teresa Matas i Blanxart a la presentació de la monografia sobre la restauració de Sant Pau de Riu-sec. L'acte tingué lloc el dia 5 de juny de 1997 a Sabadell i fou organitzat pel Museu d'Història de Sabadell.

Assistència del senyor Joan-F. Cabestany i Fort i de la senyora M. Teresa Matas i Blanxart a les XXIX Journées Romanes (Cuixà, 7-16 de juliol de 1997), organitzades per l'Association Culturelle de Cuxa.

Amb motiu d'aquestes XXIX Journées Romanes, l'ARCAT preparà un dossier amb una completa informació bibliograficodocumental sobre les esglésies de Sant Andreu de Sureda, Sant Genís de Fontanès, Sant Nazari de la Clusa i Santa Maria del Vilar, les quals foren visitades pels assistents a les jornades.

7.3. *Nomenaments*

El director del Centre ARCAT, senyor Joan-F. Cabestany i Fort, ha estat nomenat membre de la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural de Tarragona.

8. *Consultes*

Han fet consultes al Centre ARCAT les persones o les institucions següents:

- Senyor F. Xavier Mitjavila Renter (Madrid), historiador i investigador de l'art medieval.
- Senyor Santiago Alcolea i Blanc (Institut d'Art Hispànic - Institut Amatller).
- Grup d'Història Local de Mataró.
- Senyor Thomas Bisson (Universitat de Harvard).
- Senyora Marta Pons Moreta (agència ADP Viatges Corporatius).
- Ajuntament de Santa Oliva.
- Senyora Wilma Hernández (Universitat de l'Havana, Cuba).

— Senyor Igor Philippov (catedràtic d'Història de l'Edat Mitjana Occidental a la Universitat de l'Estat de Moscou).

— Senyora Leonor Clavao Borges (Departament de Documentació i Arxiu de l'Institut Portuguès del Patrimoni Arquitectònic).

La base de dades ARCAT s'utilitzà com a suport per al cicle de sessions de treball «Arquitectura, tipologia dels paraments i de la decoració: característiques i cronologia (segles X-XIII)», organitzat pels Amics de l'Art Romànic i en el qual pronunciaren conferències els senyors Joan-F. Cabestany («Introducció a l'arquitectura i sistemes de construcció del període romànic i preromànic», el dia 13 de gener de 1997), Antoni Pladevall («Els problemes de la periodicitat del món romànic», el dia 10 de febrer de 1997), Olivier Poisson («Les tècniques constructives al Rosselló», el dia 10 de març de 1997), Josep M. Bracons («Pilars i estructures de suport», el dia 21 d'abril de 1997) i Xavier Barral («La façana: de la paret nua al timpà decorat», el dia 5 de maig de 1997).

9. *Connexions amb el Centre d'Art Romànic Català (ARCAT)*

El Centre ARCAT està connectat amb:

- El Centre d'Informació i Documentació Científica (CINDOC).
- La Xarxa de Biblioteques dels Museus d'Art de Catalunya.
- La Biblioteca de la Facultat de Lletres de la Universitat de Girona.
- El Departament d'Història de l'Art de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de València.

10. *Difusió del Centre d'Art Romànic Català (ARCAT)*

— Notícia sobre la base de dades ARCAT, amb una breu síntesi del contingut d'aquesta i dels sistemes de contacte. Full d'informació de la Societat Catalana d'Arqueologia, núm. 132 (desembre de 1996).

— Entrevista al senyor Joan-F. Cabestany sobre el funcionament i els continguts de l'ARCAT. Ràdio Martorell (5 de febrer de 1997).

— Entrevista al senyor Joan-F. Cabestany sobre el funcionament i els continguts de l'ARCAT. TV3, programa *Bon dia, Catalunya* (18 de febrer de 1997).

— Anunci de la VIII Taula Rodona organitzada per l'ARCAT. *La Vanguardia* (5 de març de 1997). Full d'informació de la Societat Catalana d'Arqueologia, núm. 135 (març de 1997). Calendari d'Activitats Culturals (març de 1997).

— Informació sobre la VIII Taula Rodona organitzada per l'ARCAT. *Circular d'Amics de l'Art Romànic*, núm. 161 (març de 1997).

▼ Catalunya Carolíngia

Directors: Josep M. Font i Rius
Manuel Mundó i Marcet
Antoni Pladevall i Font
Manuel Riu i Riu

Les reunions plenàries dels quatre membres de la Secció Històrico-Arqueològica susdits amb el senyor Ramon Ordeig, responsable de la revisió de l'obra, i els equips que hi treballen per comtats han estat tres: 18 d'octubre de 1996 i 24 de gener i 18 d'abril de 1997.

Els equips que treballen en l'obra han exposat la feina feta i han lliurat els materials totalment acabats, tal com s'especifica a continuació.

Comtats d'Osona-Manresa

El senyor Ramon Ordeig, acompanyat pel senyor Rafael Ginebra, col·laborador, presentà en la reunió del mes d'abril les transcripcions dels 1.899 documents relligats en quatre volums, juntament amb els disquets corresponents, l'apèndix de documents falsos i la bibliografia. El senyor Jordi de Bolòs lliurà els mapes corresponents als comtats esmentats. Resten només el pròleg del senyor Manuel Mundó i els índexs de tota l'obra. Es confia que a principis de l'any 1998 es podrà lliurar tot a la impremta.

Comtat de Barcelona

Els senyors Pere Puig i Ustrell i Ignasi J. Baiges han prosseguit l'exploració documental, sobretot als arxius Reial (ACA), Capitular i Diocesà de Barcelona, dels quals han lliurat ja moltes còpies. Els directors creuen que la feina ha avançat força bé i preveuen que es podrà lliurar a la impremta a finals de l'any 1999.

Comtats de Girona, Besalú, Empúries i Peralada

El senyor Ramon Ordeig continua revisant els documents preparats pels senyors Manuel Rovira i Sebastià Riera, després dels revisats pel senyor Manuel Mundó. A causa de la quantitat de documents mal transmesos per la tradició manuscrita, la tasca continua essent laboriosa; es preveu, però, que el treball s'acabarà a finals de l'any 1998.

Quant als comtats d'Urgell i de Cerdanya, només es preveu l'organització de l'equip de treball. Pel que fa als de Rosselló i Conflent, les converses amb el senyor Pere Ponsich gairebé no han avançat.

▼ Repertori de manuscrits catalans del segle XVI (1474-1620)

Directora: Eulàlia Duran i Grau

S'ha fet una descripció *in situ* dels manuscrits de la Biblioteca de Catalunya i de l'Arxiu Històric de Barcelona. El material s'ha recollit en un volum que ja està enllestit i a punt de

publicar-se i que relaciona un gran nombre de manuscrits. La descripció comporta en molts casos la identificació de l'autor (quan és anònim), de l'obra (si no és identificada) i del copista (a partir de la lletra). També hi trobem la bibliografia recent i la remissió a uns altres manuscrits de la mateixa obra que es troben en la mateixa biblioteca o en unes altres (quan se sap). El primer volum del *Repertori* conté l'explicació dels criteris seguits, que seran vàlids també per als volums següents. Sortosament, el material relacionat ha superat les previsions inicials, fet que vol dir que el *Repertori* ha incorporat ja ara la descripció de nous manuscrits, els quals han requerit estudis i descripcions de primera mà. També vol dir que caldrà augmentar el nombre de volums previstos en un principi.

Actualment, es redacten i es revisen les descripcions dels manuscrits de les altres biblioteques barcelonines, que integraran el volum següent. La dificultat de consultar l'Arxiu de la Corona d'Aragó, on els manuscrits es troben de vegades en les sèries arxivístiques, pot alterar les previsions.

Estudi de les fonts bibliogràfiques

S'ha demostrat que per a descriure un manuscrit cal disposar de tota la informació possible sobre aquest (estudis, descripcions, edicions, etc.) si es vol treballar amb un mínim de seguretat. La primera base informativa han estat els quinze volums de l'*Arxiu de Textos Catalans Antics* que publica l'IEC. La dificultat de localitzar els estudis, sovint a causa de la dispersió d'aquests i de l'amplitud de les matèries de què s'ha tractat, absorbeix bona part del temps i fa d'aquest punt una tasca essencial per a la confecció del *Repertori*.

El projecte compta amb el finançament de la Universitat de Barcelona i del Ministeri d'Educació i Ciència. Així mateix, el *Repertori* té l'ajut desinteressat d'alguns professors universitaris i d'institut.

La feina ha donat lloc a treballs puntuals en premsa sobre alguns dels manuscrits identificats (el manuscrit 510 de la Biblioteca de Catalunya sobre *La fi del comte d'Urgell*, els manuscrits barcelonins de l'historiador Francesc Tarafa i el manuscrit de l'Arxiu Històric sobre *Los colloquis de la insigne ciutat de Tortosa* de Cristòfor Despuig, aquest darrer ja conegut, però ara revisat de nou).

Recerca arqueològica a Guissona

Directors: Josep Guitart i Duran
                          Joaquim Perà i Isern

El Patronat d'Arqueologia de Guissona, del qual l'IEC és membre fundador, ha continuat desenvolupant un intens programa de recerca paral·lel a la constitució del parc arqueològic de la ciutat romana de Iesso i del museu monogràfic del jaciment.

Els primers resultats d'aquesta recerca queden plasmats a la *Memòria d'excavació 1990-1995*, lliurada a la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya, i a l'article «L'antiga Iesso, seqüència evolutiva constatada a l'excavació del Camp Primer», publicat als *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, XXXVII, 1996-1997,

p. 815-821. Hi ha en preparació un volum que contindrà un ampli panorama sobre l'estat del coneixement d'aquesta important ciutat romana de la Catalunya interior, a més de recollir la recerca recent.

Forma Orbis Romani (FOR) - Tabula Imperii Romani (TIR)

Director: Josep Guitart i Duran

En el marc del projecte FOR, promogut per la Unió Acadèmica Internacional, l'IEC ha iniciat la preparació de la metodologia bàsica. El procés de confecció del primer full, el corresponent a la *Baetulo* (Badalona) antiga i el seu territori, ha anat paral·lel a la creació d'un sistema d'informació geogràfica que facilitarà tant l'estructuració de les fitxes que integren l'obra com la realització de l'estudi topograficoarqueològic del conjunt del territori englobat. Per a elaborar aquest primer full es compta amb la col·laboració del Museu de Badalona i el seu personal tècnic.

Pel que fa a la TIR, l'IEC va participar activament en la reunió tècnica convocada pel Comitè Internacional, que es va celebrar a Madrid els dies 4 i 5 d'abril de 1997, amb la participació de les acadèmies de França, Alemanya, Regne Unit, Bèlgica, Grècia i Polònia, entre altres. A la reunió es va avançar en el procés d'aplicació de les noves tecnologies informàtiques i cartogràfiques a aquest projecte i en la coordinació, i, a mitjà termini, fusió, amb el projecte FOR.

Repertori dels catàlegs d'exposicions individuals d'art a Barcelona (1900-1939)

Director: Francesc Fontbona i de Vallescar

Aquest projecte consisteix en la catalogació de tots els catàlegs de mà d'exposicions individuals d'art celebrades a Catalunya entre la fi del segle XIX i el final de la Guerra Civil existents a biblioteques públiques de Barcelona.

És un tipus d'imprès molt interessant pel seu contingut informatiu, però molt descontrolat a causa de la seva escassa entitat bibliogràfica, motiu pel qual sovint no ha estat prou valorat a les biblioteques, que no solen registrar-lo ni catalogar-lo, i, per tant, ara és difícil de localitzar.

Hi ha documents d'aquest tipus a la Unitat Gràfica de la Biblioteca de Catalunya, a l'Institut Municipal d'Història de Barcelona, a la Biblioteca General d'Història de l'Art i en alguns altres fons menors.

El material de la Unitat Gràfica de la Biblioteca de Catalunya ja està catalogat des de fa temps per les bibliotecàries Marta Tort i Montserrat Navarro, però el resultat romaní inèdit. Quan estiguin catalogats també els dels altres fons, tindrem una eina de consulta molt important per al coneixement detallat i pas a pas de la vida artística catalana de la primera

part del segle XX, en la qual s'especificaran, sota la fitxa de cada document, els llocs on pot ser consultat directament.

Actualment, la bibliotecària Antònia Montmany, que en la primera etapa del projecte, el curs passat, ja havia catalogat tot el fons de l'Institut Municipal d'Història, cataloga el de la Biblioteca General d'Història de l'Art (MNAC) i ha incorporat a l'ordinador que centralitza tota la tasca les fitxes de l'inventari del fons de la Unitat Gràfica de la Biblioteca de Catalunya que havien fet Marta Tort i Montserrat Navarro. També ha afegit una cinquantena de fitxes corresponents a exemplars que s'han adquirit després de l'elaboració del catàleg de Tort i Navarro.

En etapes posteriors es procedirà a la catalogació dels altres fons menors que encara queden per fer i a la revisió del conjunt per deixar-lo llest per a la seva publicació. Si en enllestir la feina proposada encara tenim esment d'uns altres fons del mateix tipus en mans privades que continguin exemplars inexistents a cap dels fons públics ja catalogats aleshores, seran incorporats al conjunt a fi d'aconseguir un corpus tan complet com sigui possible.

Obra completa d'Enric Prat de la Riba

Directors: Albert Balcells i González
                          Josep Maria Ainaud de Lasarte

Durant aquest curs s'han portat a terme la recerca de tots els textos d'Enric Prat de la Riba entre 1887 i 1898 i, posteriorment, llur ordenació, anotació i còpia en disquet. Amb aquest material s'ha acabat el primer dels tres volums previstos. També s'ha fet un extens estudi preliminar sobre l'evolució del pensament de Prat de la Riba i s'ha recollit tota la bibliografia sobre el personatge i la seva obra.

Es tracta d'un projecte extens; la cronologia i la introducció, només, sumen més de 150 fulls. El primer volum, d'un miler de fulls, quedà enllestit el febrer de 1997 per a la revisió, que finalitzà el setembre del mateix any. Per tant, es podrà publicar l'any 1998. El segon volum, corresponent al període 1898-1906, estarà llest per a la revisió a començaments de 1998, i es preveu que durant el mateix any s'acabarà la realització del tercer i darrer volum.

Corpus documental de les relacions internacionals de la Corona d'Aragó

Directors: Maria Teresa Ferrer i Mallol
                          Manuel Riu i Riu

L'objectiu del projecte és publicar en edició crítica els tractats internacionals de Catalunya i, posteriorment, de la Corona catalanoaragonesa a fi de palliar la dispersió actual de fonts, moltes de les quals són inèdites, i la molt diversa fiabilitat de les edicions existents. Cada tractat tindrà una introducció breu, destinada a ambientar-lo històricament i a estudiar les circumstàncies en què se signà.

Durant el curs 1996-1997 s'han dut a terme les activitats següents.

Revisió bibliogràfica

La primera fase del projecte, dedicada a la recopilació de materials bibliogràfics i heurístics, durarà tres anys. El primer any s'ha destinat a la revisió de la bibliografia necessària per a localitzar les edicions dels tractats internacionals dels comtes de Barcelona i, posteriorment, de la Corona d'Aragó. A més, s'han recollit dades complementàries que puguin servir per a situar cada tractat en el marc de l'evolució de les relacions amb cada país.

Les obres revisades fins al mes de juliol de 1997 són 267.

Formació de dossiers de documentació publicada i comentada

Tota la documentació publicada que sigui interessant per al nostre projecte ha estat fotocopiada, així com els comentaris i els estudis que hi fan referència, a fi de tenir un dossier per a cada país.

Informatització de les dades

Per tal de poder controlar millor tota la informació, un dels col·laboradors, el senyor Roberto Pili, ha elaborat una base de dades amb els camps apropiats per al nostre projecte i ja hi ha introduït 1.402 fitxes procedents del buidat bibliogràfic que ha fet ell mateix. El buidat realitzat pel senyor Rafael Ginebra hi serà incorporat durant els propers mesos.

La informatització de les dades comporta inicialment més temps que la confecció de fitxes manuals, perquè obliga a un treball previ de racionalització dels elements a fitxar, a més del temps que s'ha fet servir per a crear i organitzar aquesta base de dades. Aquest treball preliminar, però, quedarà compensat en el futur, en el moment de l'anàlisi, la consulta i la conservació de les dades.

La base de dades permetrà una gran flexibilitat en l'organització del material i la possibilitat de trobar en pocs segons qualsevol document que s'hi hagi inserit, ja que la recerca podrà fer-se per paraula o fins i tot per grups de lletres. També significarà un gran estalvi, gràcies a la possibilitat d'utilitzar la informatització per a la publicació, incloent-hi el suport CD-ROM o les pàgines d'Internet.

Adquisició de microfilms i fotocòpies de documentació d'arxius

L'equip del projecte té accés als rotlles de microfilm de l'Arxiu de la Corona d'Aragó adquirits pel Departament d'Estudis Medievals de la Institució Milà i Fontanals del Consell Superior d'Investigacions Científiques. Només ha fet falta, de moment, adquirir a càrrec d'aquest projecte alguns rotlles que manquen i que contenen, precisament, registres dedicats a relacions diplomàtiques en temps de Jaume II. També s'han demanat (i ja s'han rebut) fotocòpies de diversos pergamins i d'altra documentació de l'Arxiu d'Estat de Gènova, material que no ha ocasionat despeses de desplaçament gràcies a la col·laboració desinteressada de la senyora Roser Salicrú, que feia una estada de recerca a l'Arxiu esmentat.

Cal assenyalar, finalment, que els treballs del projecte s'han beneficiat de l'ús de la infraestructura informàtica i del programari adquirit per la senyora Maria Teresa Ferrer per a un altre projecte de recerca finançat per la DGICYT, així com de la utilització de la Biblioteca del Departament d'Estudis Medievals de la Institució Milà i Fontanals i d'uns altres serveis (lectors de microfilm, fotocopiadora, etc.).

Treballs dels membres de l'equip de recerca sobre relacions internacionals i tractats

FERRER I MALLOL, Maria Teresa. «Una flota catalana contro i corsari nel Levante (1406-1409)». A: *Oriente e Occidente tra Medioevo ed Età Moderna. Studi in onore di Geo Pistarino*. Gènova: Glauco Brigati, 1997, p. 325-355.

PILI, R: «Considerazioni sul commercio nel Mediterraneo Occidentale, seconda metà del XV secolo». *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, núm. 14 (1996), p. 187-204.

Corpus de manuscrits il·luminats medievals de Catalunya (CMIMC)

Directors: Manuel Mundó i Marcet
Xavier Barral i Altet

El projecte s'ha anat desenvolupant tal com era previst, tot i que la col·laboradora senyora M. Isabel de la Fuente i Castelló ha deixat de treballar-hi el gener de l'any 1997 i ara només hi treballa la senyora Meritxell Casadesús Insa. Ambdues s'han reunit amb els directors els dies 25 de setembre, 10, 13 i 29 de novembre i 15 de desembre de 1996, i la senyora Casadesús s'hi ha reunit tota sola els dies 13 de febrer i 16 d'abril de 1997, a part de fer unes altres consultes orals i escrites amb algun dels directors, els quals han analitzat els reports redactats.

Quant al treball realitzat, després de fixar normes de descripció dels manuscrits, s'han fet proves directes d'anàlisi i de redacció damunt d'alguns còdexs il·luminats originals a la Biblioteca de Catalunya i a l'Arxiu Reial de Barcelona. Simultàniament a la recerca bibliogràfica, s'han buidat un cert nombre de publicacions generals sobre miniatura catalana i europea, a més d'unes altres obres que contenen referències i reproduccions de còdexs d'interès per als Països Catalans i d'estudis monogràfics sobre còdexs concrets. Per tal de treballar amb més comoditat, s'han fet fotocòpies d'algunes d'aquestes publicacions.

El material, en forma d'una fitxa per manuscrit, s'ha classificat per ciutats i per biblioteques, arxius i centres que en posseeixen, i, sempre que és possible, s'hi han afegit fotografies o reproduccions de cada peça o miniatura, pas previ al seu estudi monogràfic. De moment, les fitxes ocupen cinc caixes. Tot el material s'està informatitzant.

Corpus Vitrearum Medii Aevi (CVMA)

Directors: Manuel Mundó i Marcet
Xavier Barral i Altet

Per voluntat del senyor Joan Ainaud de Lasarte, quan ell faltà, prengué la direcció del CVMA català el senyor Manuel Mundó. El febrer de 1996, el Consell Permanent acceptà la nova composició del Comitè Científic del CVMA. Tot seguit, s'emprengheren intensament les reunions amb els col·laboradors a fi de deixar llest el volum IV per a la impressió. Manca-

va afegir-hi alguns serrells o complements, revisar íntegrament els textos redactats i els documents històrics, fer una selecció final dels gravats de la rica il·lustració i completar l'obra amb pròleg, glossari i índexs. També hi faltaven alguns apèndixs de vitralls perduts durant el període 1936-1939 o retrobats feia ben poc.

Encara en vida del senyor Ainaud, l'IEC havia firmat un conveni d'edició i de difusió dels volums del CVMA amb Àmbit de Serveis Editorials, SA. Més endavant, s'encarregà al senyor Xavier Barral un text per a un tríptic de difusió. Durant els treballs de revisió a fons alludits, foren necessaris alguns afegits i canvis en la presentació interna de l'obra, llargues hores de correcció de llengua —encomanada al senyor Josep Llobera— i de poliment de la impressió dels gravats sobre ozalids i uns altres detalls, en els quals intervingué hàbilment el senyor Manuel Pascual, responsable del Departament de Publicacions de l'IEC. Finalment, el volum era present entre el públic per la diada de Sant Jordi d'enguany i fou presentat a la reunió de juny de la Unió Acadèmica Internacional a Jerusalem, on rebé una acoïllida molt bona.

El volum v ha de comprendre els vitralls de les catedrals de la Seu d'Urgell i de Tortosa, els de la col·legiata de Santa Maria de Cervera i unes altres restes menors conservades al Museu Episcopal de Vic, així com documentació antiga de vitralls perduts de Lleida, dels edificis civils de la Generalitat de Catalunya i de l'Ajuntament de Barcelona. Per a la realització d'aquest volum, s'han reorganitzat tant el Comitè de Barcelona com l'equip de redacció. El senyor Xavier Barral ha assumit la codirecció del CVMA català des del mes d'abril d'enguany.

Els senyors Manuel Mundó i Xavier Barral ja han planejat alguns canvis en l'estructura interna de l'obra per adaptar-la millor als més recents mètodes descriptius de vitralls. Han redactat l'esquema del contingut (que comprendrà una introducció general amb l'estudi històric de l'evolució del vitrall a Catalunya, ara que ja s'ha publicat tot el material) i les introduccions als monuments, i han començat a designar col·laboradors per a la recerca de documentació arxivística dels monuments indicats. També s'han fet gestions amb els bisbes de Vic i de Solsona per a obtenir els permisos respectius de restauració de la desena de fragments conservats al Museu de Vic i dels vitralls de Cervera.

▼ Corpus Antiquitatum Americanensium (CAA)

Directors: Josep Guitart i Duran
Manuel Mundó i Marcet

La Secció col·labora en el projecte Corpus Antiquitatum Americanensium —el número XX de la Unió Acadèmica Internacional, que l'adoptà l'any 1962— amb la publicació de l'obra *Teixits precolombins de les col·leccions públiques menors de Catalunya*, que es troba en preparació avançada.

Corpus International des Timbres Amphoriques (CITA)

Directors: Josep Guitart i Duran
Marc Mayer i Olivé

L'any 1996 l'IEC va adherir-se, com a membre de la Unió Acadèmica Internacional, al projecte d'elaboració d'un corpus internacional de marques d'àmfora (gregues i llatines), promogut per la UAI des de l'any 1993.

En el marc d'aquest projecte, l'IEC ha editat enguany, en col·laboració amb el Museu de Badalona i amb el patrocini de la Junta de Museus de Catalunya, el primer volum català d'aquest corpus (M. Comas i Solà, *Baetulo: Les marques d'àmfores*, Barcelona, 1997, 143 p.). El llibre recull 235 marques procedents del jaciment arqueològic de l'antiga *Baetulo* i conté un ampli capítol de conclusions, en el qual s'interpreta en clau historicoarqueològica la rica informació que ens proporciona aquest material antic.

El fascicle, que és el número 2 del CITA, ha estat presentat el mes de juny de l'any 1997 a la UAI. Ja hi ha en preparació alguns altres fascicles.

Inscripcions romanes de Catalunya

Directors: Marc Mayer i Olivé
Georges Fabre
Isabel Rodà i de Llanza

Aquest projecte —el número VI de la Unió Acadèmica Internacional— començà com a suplement per a les inscripcions gregues i posteriorment per a les llatines, com a suport dels respectius reculls generals de l'Acadèmia de Berlín: *Inscriptiones Graecae* (IG) i *Corpus Inscriptionum Latinarum* (CIL). Aquest darrer, fundat l'any 1863, ha estat reprès fa pocs anys per l'Acadèmia de Berlín-Brandenburg. Per consens de la UAI, el projecte VI comprèn ara també els *Corpora* regionals i locals, on ha estat classificat com a projecte VIc.

Des de l'any 1984, la Secció Històrico-Arqueològica s'ha encarregat d'aquest projecte i, juntament amb la Fundació Noguera de l'IEC i unes altres institucions universitàries i financeres, ha contribuït a l'edició dels volums fins ara publicats a cura de Georges Fabre, Marc Mayer i Isabel Rodà amb el títol comú *Inscriptions romaines de Catalogne*, I, *Barcelone (sauf Barcino)*, 1984; II, *Lerida*, 1985; III, *Girone*, 1991, i IV, *Barcino*, 1997. Manca encara un altre volum amb les inscripcions de Tarragona, el qual es troba ja en preparació avançada.

El darrer report del coordinador general del projecte davant la UAI, Heikki Solin, diu que aquest *Corpus* epigràfic català és l'únic dels regionals de l'Imperi romà actualment en curs, per la qual cosa en fa l'elogi.

SOCIETATS FILIALS

▼
Amics de l'Art Romànic

Junta Directiva

President:	JOAN-F. CABESTANY I FORT
Vicepresidenta:	M. TERESA MATAS I BLANXART
Secretari:	DAVID DALMASES I PONS
Tresorera:	ÀNGELA MAJÓ I RAIS
Vocals:	JOSEP M. DOMINGO I ABADIA ROSA ALCOY I PEDRÓS PERE BESERAN I RAMON JORDI CAMPS I SÒRIA FERNANDO LANDA I MARTÍNEZ MARIA PORTER I MOIX

Vocal delegat
de Sabadell:

FELIU CARRERAS I VIDAL

Delegat de l'IEC:

ANTONI PLADEVALL I FONT

Nombre de socis:

479

Durant el curs 1996-1997, vintè d'existència d'Amics de l'Art Romànic, s'han acomplert, a més de les activitats habituals de l'entitat, esdeveniments especialment remarcables, com la publicació del volum VIII de la revista *Lambard. Estudis d'Art Medieval*, on es recull la primera part de les comunicacions del cinquè col·loqui sobre «Les catedrals catalanes. Arquitectura i art medievals», celebrat els dies 8, 9 i 10 de novembre de 1995. La presentació d'aquest volum, que consta de 246 pàgines de text i 26 de làmines, va anar a càrrec del senyor Pere de Palol, membre de l'IEC i soci de mèrit dels AAR, i va inaugurar el curs 1996-1997. L'acte tingué lloc el dia 24 d'octubre de 1996 a la Sala Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans.

Cal assenyalar també la celebració, els dies 30 d'octubre, 6, 13, 20 i 27 de novembre i 4 de desembre de 1996, del XIII Cicle de Conferències, dedicat en aquesta ocasió al tema *Itineraris per l'Europa del Gòtic*. Les conferències, pronunciades a la Sala Prat de la Riba de l'IEC, foren les següents:

- «Art profà i vida quotidiana a l'època gòtica», per Rosa M. Terés.
- «Mestres i tallers en els segles del gòtic», per Rosa M. Manote.
- «Prínceps i llibres il·luminats a la baixa edat mitjana», per Gaspar Coll.
- «Bifurcacions i intercanvis francesos i italians en el món del gòtic», per Pere Beseran.
- «Els gòtics: emergència i transgressió del món antic», per Rosa Alcoy.
- «El llindar del Renaixement», per Joaquim Garriga.

Aquest mateix cicle de conferències es desenvolupà, els dies 31 d'octubre, 7 i 28 de novembre i 5 de desembre de 1996 i 16 i 30 de gener de 1997, a la sala d'actes del Museu d'Història de Sabadell, seu de la delegació dels AAR de Sabadell.

Al llarg del curs s'han portat a terme també un seguit de sessions de treball que, amb el títol *Arquitectura: tipologia dels paraments i de la decoració. Característiques i cronologia. Segles X al XIII*, han tractat de donar una visió general sobre diversos aspectes relacionats amb el tema. Les diferents conferències, celebrades a la Sala Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans, foren les següents:

- 13.01.97. «Característiques i cronologia. Segles X al XIII», per Joan-F. Cabestany.
- 10.02.97. «Els problemes de la periodicitat de l'art romànic», per Antoni Pladevall.
- 10.03.97. «Les tècniques constructives al Rosselló», per Olivier Poisson.
- 21.04.97. «Pilars i estructures de suport», per Josep M. Bracons.
- 05.05.97. «La façana: de la paret nua al timpà decorat», per Xavier Barral.

La delegació de Sabadell, per la seva banda, va organitzar, a la sala d'actes del Museu d'Història de Sabadell, les sessions de treball següents:

- 08.04.97. «Artesania tèxtil en l'antiguitat», per Joan Farell.
- 08.05.97. «Audiovisual de Sessions de Treball de Camp en el curs 1995-96», per Lluís Fernández.
- 22.05.97. «Història i art: Le Puy-en-Velay, antic lloc de pelegrinatge», per Antoni Estapé.
- 05.06.97. Presentació del llibre *L'església de Sant Pau de Riu-sec*, per Alfred Mauri.

Com a complement de totes aquestes activitats, es van portar a terme un seguit de sessions de treball de camp:

- 14.12.96. Monestir de Sant Jeroni de la Murtra i Torre Pallaresa (Badalona, Barcelonès).
- 18.01.97. Església de Santa Maria de la Tossa de Montbui (Anoia).
- 22.02.97. Canònica de Sant Miquel d'Escornalbou i castell i poble de Prasdip (Baix Camp).
- 15.03.97. Canònica de Lluçà, Sant Andreu d'Oristà i Sant Andreu de Sagàs (Osona).
- 05.04.97. Exposició «Catalunya restaura», a l'edifici de la Pia Almoina (Barcelonès).
- 19.04.97. Sant Quirze de Pedret i Santa Maria d'Avià (Berguedà).
- 24.05.97. Monestir de Sant Pere de Rodes i la ciutatella de Roses (Alt Empordà).
- 31.05.97. Exposició «Maria. Imatgeria medieval ribagorçana» (Sabadell, Vallès Occidental).

Així mateix, la Delegació de Sabadell va efectuar les sessions de treball de camp següents:

- 27.10.96. Pujals dels Cavallers, Pujals dels Pagesos, Porqueres i Serinyà (Pla de l'Estany).
 17.11.96. Verdú, Vallbona de les Monges, Vilagrassa i Agramunt (Urgell).
 19.01.97. Granollers de la Plana, l'Esquerda (Roda de Ter), Sant Vicenç de Torelló i Sant Martí Sescorts (Osona).
 16.02.97. Colomers, Belcaire d'Empordà, Ullà, Torroella de Montgrí i Verges (Baix Empordà).
 16.03.97. Serinyà, Besalú, Beuda i el Sepulcre de Palera (Garrotxa).
 20.04.97. Sant Cugat del Racó, Cornet i Sant Benet de Bages (Bages).
 11.05.97/12.05.97. Barruera, Erill la Vall, Còll, Sant Joan de Boí, Taüll, Alaó i Tolba (Alta Ribagorça).
 31.05.97. Exposició «Maria. Imatgeria medieval ribagorçana» (Sabadell, Vallès Occidental).

D'altra banda, Amics de l'Art Romànic ha col·laborat en les presentacions que es van fer de l'exposició fotogràfica organitzada pels Amics dels Monestirs del Ripollès i l'Arxiu Romànic de la Unió Excursionista de Catalunya que, amb el títol «Arquitectura religiosa romànica: els monestirs», es va portar a terme els mesos de juliol, d'agost i de setembre de 1996 als monestirs de Camprodon, Sant Joan de les Abadesses i Ripoll. El president dels AAR, senyor Joan-F. Cabestany i Fort, fou l'encarregat de fer les tres conferències de presentació.

Així mateix, aquesta entitat ha participat en el V Seminari sobre l'Art Romànic, en què el senyor Cabestany va pronunciar la conferència «Una església singular: Sant Cristòfol de Beget». L'acte, organitzat pels Amics de Besalú i el seu Comtat, se celebrà el dia 5 de juliol de 1996.

Amics de l'Art Romànic ha assistit també a la VIII Assemblea d'Estudis sobre el Comtat de Besalú, organitzada pels Amics de Besalú i el seu Comtat, que tingué lloc els dies 14 i 15 de setembre de 1996 i en la qual foren presents el president i la vicepresidenta de la societat, senyor Joan-F. Cabestany i Fort i senyora Maria Teresa Matas i Blanxart.

La societat ha col·laborat amb la Institució Milà i Fontanals del Consell Superior d'Investigacions Científiques en la celebració del XIV Curset d'Arqueologia Medieval que, amb el títol *L'arqueologia submarina*, es va celebrar a la sala d'actes del Consell Superior d'Investigacions Científiques els dies 18, 19, 21, 25 i 26 de novembre de 1996 i en què es desenvoluparen les conferències següents:

- «L'evolució de les naus medievals», per Arcadi Garcia.
- «Contenidors de transport marítim: dades arqueològiques i documentals», per Xim Raurich.
- «Els jaciments subaquàtics medievals excavats a Catalunya», per Xavier Nieto.
- «Les cartes portolanes medievals: origen i història», per Montserrat Galera.
- «Ports i consolats de Mar», per Joan-F. Cabestany.

Dins les activitats habituals, s'ha continuat publicant la *Circular* (núm. 156 a 164), la qual té com a finalitat servir de mitjà d'informació dels associats.

Finalment, se celebrà, el dia 13 de febrer de 1997, l'Assemblea General ordinària, en la qual es van aprovar la memòria d'activitats del curs 1995-1996 i la gestió administrativa de la Junta Directiva i, en compliment de l'acord pres en l'assemblea anterior, es va fer lectura

dels socis de l'entitat que van causar òbit en el transcurs de l'any anterior i dels quals donem constància a la relació següent:

Joan Samarra i Borràs (Barcelona)
Rosa Martí i Giralt (Sabadell)
Pilar Almendros i Morcillo (Valldoreix)
Enric Solé i Galceran (Barcelona)
Francesca Bonilla i Elias (Barcelona)
Joana Oliveras i Biñas (Sabadell)
Maria Valls i Canals (Sabadell)
Concepción Alloza i Pérez (Sabadell)
M. Eugènia Ibarburu i Asurmendi (Barcelona).

▼ Societat Catalana d'Estudis Hebraics

Junta Directiva

President:	EDUARD FELIU I MABRES
Secretari:	JORDI CASANOVAS I MIRÓ
Tresorer:	PERE CASANELLAS I BASSOLS
Vocals:	ESPERANÇA BARJAU I RICO PRIM BERTRAN I ROIGÉ JOAN FERRER I COSTA VICTÒRIA MORA I POUS

Delegada de l'IEC: MARIA TERESA FERRER I MALLOL

Nombre de socis: 66

Durant el curs 1996-1997 s'ha continuat la tasca de consolidació de la Societat, ara ja en el seu segon any de vida, a fi de permetre'n la integració dins el conjunt de les societats filials de l'Institut. Al llarg d'aquest curs, ens hem proposat donar a conèixer, en primer lloc, l'existència de la Societat Catalana d'Estudis Hebraics i, al mateix temps, participar i intervenir en totes aquelles activitats a les quals la Societat havia de donar suport. Per aquesta raó, alguns dels seus membres han participat i col·laborat en les activitats que detallem a continuació.

El Grup d'Història del Casal de Mataró va organitzar els dies 22 a 31 d'octubre de 1996 un cicle de conferències amb el títol *La cultura jueva a la Catalunya medieval*, en el qual participaren la senyora Silvia Planas i Marcé amb la conferència «Alguns aspectes de la vida política i social dels jueus catalans a l'edat mitjana» i el senyor Eduard Feliu amb el tema «L'obra literària dels jueus catalans a la Catalunya medieval».

El dia 12 de desembre de 1996, la Societat Catalana d'Estudis Hebraics va presentar, juntament amb la Societat Catalana d'Estudis Històrics, el llibre de Josep Alenyà *Besalú. Vida i organització d'una juderia*.

El dia 18 de febrer de 1997, en un acte organitzat pel Centre d'Arqueologia de la Ciutat i la Societat Catalana d'Estudis Hebraics, el senyor Jordi Casanovas va fer la presentació d'un estudi sobre els elements epigràfics hebraics del Centre Històric de Barcelona.

El dia 6 de març de 1997, dins el cicle de conferències *El Museu per dins*, organitzat pel

Museu d'Història de la Ciutat, el senyor Jordi Casanovas va parlar del tema «Les inscripcions hebraïques. El Call i el cementiri de Montjuïc».

Al Centre Cultural La Mercè, de Girona, va tenir lloc, els dies 11 de febrer a 24 d'abril de 1997, el curs *Introducció a la cultura jueva*, organitzat per la senyora Sílvia Planas, directora del Museu d'Història dels Jueus de Girona, amb la col·laboració del Patronat Call de Girona, l'Ajuntament de Girona i la Universitat de Girona. El curs constava de vint classes, que foren impartides per la senyora Sílvia Planas i els senyors Eduard Feliu i Manuel Forcano, membres de la Societat Catalana d'Estudis Hebraïcs.

El dia 10 de maig de 1997 el senyor Eduard Feliu va pronunciar una conferència titulada *L'exegesi jueva medieval* a l'Institut de Teologia de Barcelona.

Al llarg del mes de juny de 1997, la Societat ha organitzat el seu primer cicle de conferències, dedicat a la *Literatura hebrea antiga*. En aquest curs han col·laborat uns quants especialistes del Departament de Filologia Semítica de la Universitat de Barcelona i de la Facultat de Teologia de Catalunya. Els temes de què s'ha tractat han estat la Bíblia hebrea, les traduccions antigues de la Bíblia, Qumrân, el Talmud i els Midraixim.

El primer número de *Tamid*, la revista de la Societat, s'havia deixat pràcticament enllestit i es preveia poder oferir-lo als seus membres cap al final de la tardor. Dificultats de mena informàtica, però, especialment pel que fa referència al llarg apartat dedicat a la «Bibliografia sobre la història dels jueus de la Corona de Catalunya-Aragó», n'han retardat el lliurament a la impremta fins al mes de juliol.

Pel que fa als diversos projectes de recerca engegats a l'inici del curs, com ara la compilació d'un diccionari hebreu-català o la nova edició actualitzada del *Corpus de documents hebreus de jueus catalans*, segueixen el seu curs, sense que per ara sigui possible establir cap data d'acabament.

Societat Catalana d'Estudis Històrics

El dia 30 d'abril de 1997 se celebrà l'Assemblea General ordinària, amb les eleccions per a la renovació parcial de la Junta Directiva, en què s'han substituït els càrrecs de vicesecretari pel de secretari suplent, i el de vicetresorer pel de tresorer suplent. En la reunió del dia 22 de maig es féu la renovació de càrrecs. La Junta ha quedat formada de la manera següent:

Junta Directiva

President:	GASPAR FELIU I MONTFORT
Vicepresident:	GENER GONZALVO I BOU
Secretària:	MÒNICA GONZÁLEZ I FERNÁNDEZ
Secretària suplent:	MERCÈ RENOM I PULIT
Tresorer:	PERE MOLAS I RIBALTA
Tresorer suplent:	ORIOL OLEART I PIQUET
Vocals:	CORAL CUADRADA I MAJOR ARMAND DE FLUVIÀ I ESCORSA CARME MOLINERO I RUIZ MANUEL ROVIRA I SOLÀ

Delegat de l'IEC: ALBERT BALCELLS I GONZÁLEZ

Nombre de socis: 207

La Societat Catalana d'Estudis Històrics organitza fonamentalment conferències, debats i seminaris amb la participació de destacats especialistes del país i estrangers, i dinamitza així l'intercanvi de coneixements, de mètodes i d'experiències entre els investigadors. Edita també el *Butlletí de la SCEH* (un volum cada any) i, en col·laboració amb l'editorial L'Avenç, la col·lecció «Còrsia».

Aquest curs, la SCEH ha convocat per segona vegada un premi a un treball d'investigació, bibliogràfic o d'assaig sobre un tema d'història dels Països Catalans. La dotació del premi és de 100.000 pessetes i poden concedir-se fins a dos accèssits.

Conferències

— Presentació del llibre de Josep Alenyà *Besalú. Vida i organització d'una juderia*, a càrrec d'Eduard Feliu. Organitzada per la Societat Catalana d'Estudis Històrics i la Societat Catalana d'Estudis Hebraics. Institut d'Estudis Catalans, 12 de desembre de 1996.

— Antoni Furió: *El ressò de la conquesta de València a les cròniques europees del s. XIII*. Institut d'Estudis Catalans, 5 de març de 1997.

— Jaume Riera i Sans: *La supeditació de l'Arxiu de la Corona d'Aragó a la política espanyola (segles XVIII i XIX)*. Institut d'Estudis Catalans, 30 d'abril de 1997.

— Presentació del llibre de Francesc Vilanova i Vila-Abadal *Ramon d'Abadal: entre la història i l'oblit (1888-1970)*, a càrrec de Roberto Fernández i Borja de Riquer. Organitzada per la Societat Catalana d'Estudis Històrics i Pagès Editors. Institut d'Estudis Catalans, 27 de maig de 1997.

Publicacions

Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics, núm. VII (1996).

▼ Societat Catalana d'Estudis Litúrgics

Junta Directiva

President:	ALEXANDRE OLIVAR I DAYDÍ
Secretari:	RAFAEL M. BOFILL I FRANSI
Vocals:	JOAN BELLAVISTA I RAMON MIQUEL DELS SANTS GROS I PUJOL GABRIEL ROUSA I GÜIBAS

Delegat de l'IEC: MANUEL MUNDÓ I MARCET

Nombre de socis: 21

Com de costum, l'activitat corporativa de la Societat s'ha concretat aquest curs en les reunions de tardor i primavera (55 i 56), celebrades el dimecres 18 de desembre de 1996 i el dilluns 16 de juny de 1997 respectivament.

Al marge de les activitats científiques individuals dels membres, en les actuacions pròpiament socials d'aquest curs cal destacar: la presentació, en la reunió del mes de desembre, del volum VII de la *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, dedicat a la memòria del senyor Joan Ainaud de Lasarte, finat el dia 5 de novembre de 1995, que havia estat membre de la Societat i president de l'Institut; la preparació del material corresponent al volum següent de la mateixa publicació, que es dedicarà al membre de la SCEL monsenyor Aimé-Georges Martimort, de l'Institut Catòlic de Tolosa, amb motiu de la seva avançada edat i per tal d'enfortir la projecció ultrapirinenca de la *Miscel·lània*; l'esmena dels errors apareguts al *Diccionari de la llengua catalana* de l'IEC en les definicions de termes corresponents als àmbits específics estudiats per la Societat; la preparació de la participació social al simposi «L'aportació cultural i científica de l'Institut d'Estudis Catalans (1907-1997)», i l'adhesió de la SCEL a l'homeatge que tributen els col·legues de Louisville al senyor Karls-Werner Gumpel, membre de la Societat.

Entre la resta d'esdeveniments, cal esmentar el traspàs del membre de la SCEL dom Jordi Pinell, que finà el gener de 1997 a l'abadia de Montserrat. Dom Jordi Pinell havia dut una activitat polifacètica: havia estat professor de litúrgia a Roma, consultor d'una de les comissions del darrer concili ecumènic i estudis de la litúrgia hispànica.

Conferències

— Manuel Mundó: *Els textos litúrgics del Museu del Llibre Frederic Marès*. Barcelona, 18 de desembre de 1996.

— Alexandre Olivar: *Dom Jordi Pinell in memoriam*. Barcelona, 16 de juny de 1997.

Publicacions

Miscel·lània Litúrgica Catalana, núm. VII (1996).

▼ Societat Catalana d'Estudis Numismàtics

Junta Directiva

President:	MIQUEL CRUSAFONT I SABATER
Vicepresident:	LEANDRE VILLARONGA I GARRIGA
Secretària:	ANNA M. BALAGUER I PRUNÉS
Tresorer:	RAFAEL COMAS I EZEQUIEL
Vocal 1r:	JORDI VENTURA I SUBIRATS
Vocal 2n:	ANTONI TURRÓ I MARTÍNEZ

Delegat de l'IEC: MANUEL RIU I RIU

Nombre de socis: 107

Activitats generals

Les activitats del curs 1996-1997 han estat força variades, però el paper més destacat l'ha tingut l'esforç dedicat a impulsar noves publicacions.

El mes de desembre de 1996 veia la llum la monografia *El florí català. Catalunya, València, Mallorca*, obra de Miquel Crusafont i Sabater i de Rafael Comas. Es tracta d'una visió completa i aclaridora d'aquesta divisa monetària, que constituïa un veritable nexa en el sistema monetari múltiple dels països de la Corona catalanoaragonesa. El llibre no sols estudia la incidència del florí en la història monetària, sinó que justifica el significat, que fins ara no havia estat dilucidat, de moltes de les marques. L'obra acaba amb un catàleg exhaustiu dels tipus coneguts.

Actualment, el llibre *Les monedes de plata empuritanes dels segles V-IV a. C.*, de L. Villaronga, es troba en curs d'edició i se n'espera l'aparició a la tardor del 1997.

La Diputació de Girona ha fet una subvenció per a publicacions, gràcies a la qual, i amb un esforç complementari de la SCEN, es podrà tirar endavant la publicació de l'edició comentada de l'obra esparsa de J. Botet i Sisó, projecte que existeix des de fa molt de temps.

Actes, consultes, conferències, congressos i altres activitats

El mes de gener es lliurà un informe sobre la moneda visigoda de Tortosa per a ésser inclòs com a apèndix al text de la conferència del senyor Josep Moran sobre *Notes històri-*

ques de la Tortosa visigoda, presentada al col·loqui «Recerca IV», organitzat per l'Arxiu Històric Comarcal de les Terres de l'Ebre.

El mateix mes, el senyor Manuel Riu i Riu ens adreçà una consulta que li havia arribat des d'una excavació a Cantàbria sobre la bibliografia més recent existent per a classificar les sèries navarroaragoneses alt medievals.

El mes d'abril, el senyor J. M. Massons, membre de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, que té en curs l'estudi d'unes ordenances del temps de l'arxiduc Carles, consultà a la SCEN els dubtes que li plantejaven la interpretació de diferents temes monetaris i algunes equivalències entre monedes a principis del segle XVIII.

El mes de maig, la Societat s'adherí a l'acte en memòria de l'illustre numismàtic senyor J. J. Rodríguez Lorente, recentment traspasat. L'homenatge pòstum, celebrat el dia 28 de maig de 1997 a la Fàbrica Nacional de Moneda i Timbre de Madrid, fou organitzat per la Societat Iberoamericana d'Estudis Numismàtics.

El vicepresident de la SCEN, senyor Leandre Villaronga, assistí el mes de maig a Berlín a la reunió de la Comissió Internacional de Numismàtica, de la qual és tresorer. La Comissió acordà la concessió de diferents ajuts destinats a investigadors joves per a assistir al Congrés Internacional de Berlín el mes de setembre de l'any 1997. Entre els investigadors seleccionats n'hi hagué alguns del nostre país.

El mes de juny fou tramesa una carta d'adhesió a l'homenatge nacional al membre de l'IEC senyor Heribert Barrera, investigador, polític i infatigable lluitador per Catalunya.

El dia 26 de juny se celebraren les assemblees ordinària i extraordinària. L'Assemblea extraordinària fou convocada amb la finalitat de reformar els Estatuts en l'apartat que fa referència a la Junta Directiva. L'ordinària transcorregué segons l'ordre del dia previst. Enguany cal destacar molt especialment l'admissió en el si de la Societat d'un bon nombre de socis nous, amb la qual cosa s'engrandeixen una mica més el cercle i la tasca de la SCEN.

El mateix dia 26 de juny, a les set de la tarda, es presentà i projectà el vídeo *Les monedes, mirall del temps*, realitzat per Felip Soler i amb guió de Miquel Crusafont i Sabater. El vídeo, que fou una iniciativa del Museu Puig de Perpinyà, ha comptat amb la col·laboració de la SCEN.

Al llarg del curs 1996-1997 s'ha preparat l'edició del volum 26 d'*Acta Numismàtica*.

Publicacions

CRUSAFONT i SABATER, M.; COMAS i EZEQUIEL, R. *El florí català: Catalunya, València, Mallorca, emès un curt temps a*

Saragossa i conegut històricament com a florí d'or d'Aragó. Barcelona, 1996. 209 p.
Acta Numismàtica, núm. 26 (1996). 240 p.

▼ Societat Catalana de Musicologia

Junta Directiva

President:	ROMÀ ESCALAS I LLIMONA
Vicepresidenta:	MONTSERRAT ALBET I VILA
Secretari:	JOSEP MARIA GREGORI I CIFRE
Tresorer:	SERGI CASADEMUNT I FIOI
Vocal 1r:	JOAQUIM GARRIGOSA I MASSANA
Vocal 2n:	DANIEL CODINA

Delegat de l'IEC: RAMON ARAMON I SERRA

Nombre de socis: 55

Activitats i trobades generals

S'han dut a terme les reunions següents:

3 de desembre de 1996. Presentació dels nous socis, senyora Margarida Juan i Nebot i senyor Ramon Pinto i Comas, lliurament del nou butlletí de la SCM i conferència del senyor Pinto sobre *Els luthiers espanyols*.

6 de febrer de 1997. Conferència de la senyora Maria Lluïsa Cortada sobre *L'obra per a teclat del P. Anselm Viola* i comunicacions d'ordre intern.

24 d'abril de 1997. Comunicacions d'ordre intern de la SCM, conferència de la senyora Anna Cazorra i Basté sobre *Els elements estilístics de l'escola napolitana en l'obra de Josep Duran (ca. 1730-1802)* i substitució per la Junta Directiva del vocal Xavier Moll i Camps pel pare Daniel Codina.

12 de juny de 1997. Comunicacions d'ordre intern de la SCM, acceptació de les propostes d'admetre la senyora Glòria Ballús i els senyors Jaume Carbonell i Jesús Rodríguez Picó com a nous socis corresponents, presentació del tríptic del simposi «La musicologia a Catalunya, propostes de futur» i presentació i conferència del senyor Francesc Cortès i Mir sobre *Jacint Verdaguer i la música*.

Sessions de treball no collectives

1. Reunions mensuals de Junta per a la programació i l'organització de les trobades.

2. Reunions de la comissió de publicacions per a l'elaboració dels criteris de presentació dels originals del *Butlletí*.
3. Trobades de la comissió organitzadora del simposi «La musicologia a Catalunya, propostes de futur».
4. Assessorament i programació de la música de l'acte acadèmic de celebració del 90è aniversari de la fundació de l'Institut d'Estudis Catalans.